

SKJØTSEL AV DRAGEHODELOKALITET BY GÅRD, RINGSAKER

TILTAK FOR TRUA ARTER

31. OKTOBER. 2022

RAPPORT 2022:36

Utførende institusjon:

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS

Prosjektansvarlig:

Lea Hoch

Prosjektmedarbeider:

Jan Erik Noreng

Jørgen Noreng

Andrea Rishatt

Oppdragsgiver:

Statsforvalteren i Innlandet

Kontaktperson:

Victoria Marie Kristiansen

Referanse:

Hoch, L., Rishatt, A. (2022). Skjøtsel av dragehodelokalitet By gård, Ringsaker. Dokkadeltaet Våtmarkssenter AS. (Rapport 2022:36).

Sammendrag:

I 2017 ble det gjennomført naturtypekartlegging i Ringsaker, hvor det ble gjort funn av to gamle slåttemarken på gården By i Brumunddal med betydelig mengde Dragehode (*Dracocephalum ruysciana*) som var i ferd med å gro igjen. På bakgrunn av denne kartleggingen ble det startet opp skjøtsel på disse to spesielt viktige lokalitetene i 2018. Antall individ av dragehode har økt betydelig fra 2017, som understreker at skjøtselen har vært meget effektiv og vellykket. Det er nærliggende å tro også at andre kalkkrevende arter vil øke eller holde seg på et stabilt nivå etter årlig skjøtsel. Denne rapporten gir en oversikt over tiltakene som har blitt utført i 2022.

Forsidefoto: Anne-Sofie B. Strømme, 2017

Emneord:

Dragehode, *Dracocephalum ruysciana*, skjøtsel, Hedmark, Ringsaker, Brumunddal

INNHold

Innledning	4
Kort om lokalitetene	4
Trusselbilde	5
Gjennomførte tiltak i 2022	6
Lokalitet 1	6
Lokalitet 2	7
Videre arbeid	9
Kilder	9

Innledning

Dokkadeltaet Våtmarkssenter AS arbeider med kartlegging av naturmangfold med hovedvekt på viktige arter og naturtyper, skjøtsel og naturrestaurering. De siste årene har vi vært aktive i skjøtsel, særlig i tilknytning til viktige naturtyper, truede arter og verneområder. I 2017 ble det gjennomført naturtypekartlegging i Ringsaker, hvor det ble gjort funn av to gamle slåttemarken med betydelig mengde Dragehode (*Dracocephalum ruysciana*) som var i ferd med å gro helt igjen. Disse lokalitetene hadde svært dårlig hevd på kartleggingstidspunktet og det var behov for skjøtsel snarest for å ivareta de viktige dragehodelokalitetene. Skjøtsel ble startet opp i 2018 og videreført i 2019 og 2020.

Dragehode er kategorisert som sårbar (VU) i den Norsk rødliste for arter 2015 (Henriksen & Hilmo, 2015), og regnes som prioritert art jamfør naturmangfoldloven av 2009. Arten er flerårig med greinete røtter som danner mange overflateskudd hvert år. Arten tilhører leppeblomstfamilien og har en karakteristisk og vakker blomst. Dragehode blomstrer i juni, og blomstrer i omtrent tre uker. Arten vokser på berg, i ur og på åpen, grunnlendt, veldrenert jord med mye kalk. Arten er lyskrevende, og avhengig av hevd for ikke å bli utkonkurrert. Trusselfaktorer for dragehode er oppdyrking, gjødsling, sprøyting, nedbygging, utskygging og fremmede arter. På grunn av bestandsnedgang i forbindelse med tap av habitat er dragehode oppført på rødlista, den er også regnet som norsk ansvarsart på bakgrunn av Bern-konvensjonen.

For å sikre livskraftige populasjoner av dragehode i fremtiden er det viktig at gamle beitemarker og kantsoner, samt utkanter av berg og rasmark får fornyet hevd. Det bør ryddes lauvoppslag og rosekratt, og ryddingen bør følges opp med slått, beite eller brenning om våren eller høsten. Oppfølgingstiltakene er svært viktige, da kapping stimulerer dannelse av rotskudd og stubbeskudd. I tillegg vil gjødslingseffekten av rydding, der nedbryting av smårøtter og plantemateriale føre til økt næringstilførsel, noe som blant annet bedrer forholdene for bringebær (*Rubus idaeus*), som er en stor trussel for dragehode (Larsen, m. fl. 2013).

Våtmarkssenter har siden 2013 arbeidet med utvalgte ”forsøkslokaliteter” med dragehode i Oppland. Vi har i løpet av de foregående år fått mye kunnskap om skjøtsel av arten. Våtmarkssenteret er også tilknyttet fagmiljøer som driver forskning og undersøkelser i forhold til dragehode og skjøtsel rundt dragehode, og bidrar med å utveksle erfaringer (bl.a. NIBIO).

Kort om lokalitetene

Gården By, Flesakervegen 12 i Brumunddal, er en stor gård i Ringsaker kommune. I området rundt er det svært kalkrikt, og kombinasjonen med grunnlendt kulturpåvirket mark gir det en svært artsrik naturtype.

Det er nå to lokaliteter igjen med dragehode på gården By (figur 1). Lokalitetene har tidligere vært benyttet som slåttemark, og inneholder fortsatt mange arter knyttet til denne naturtypen. Begge lokalitetene er svært viktige dragehodeforekomster, og det ene området (lokalitet 2) hadde i 2017 rundt 500 skudd og blomster av dragehode (figur 2 og 5). Begge lokalitetene har lett tilgjengelig adkomst og en positiv grunneier.

Trusselbilde

Hovedtrusselen til dragehode på de utvalgte lokalitetene er gjengroing og fremmede arter. Ifølge grunneier har det tidligere vært mye dragehode rundt gården, men det er nå sentrert til disse to gjenværende lokalitetene, trolig grunnet gjengroing som følge av opphør i skjøtsel. Grunneier har selv ikke tid til å skjøtte lokalitetene, men har vært svært positiv til de gjennomførte tiltakene.

Figur 1. Dragehodelokalitetene ved Flesakervegen 12, Brumunddal hvor det ble gjennomført skjøtsel i 2020.

Figur 2. Lokalitet 2 fra naturtypekartlegging i 2017. Midt i flotteste blomstringstid.
Foto: Anne-Sofie B. Strømme, 2017

Gjennomførte tiltak i 2022

Lokalitet 1

Ved denne lokaliteten ble det gjennomført skjøtsel to ganger i løpet av sesongen 2022 (figur 3). Grunneieren svidde av vegetasjon på lokaliteten på våren og i august ble lokalitetene slått med ryddesag påmontert trekantblad (figur 4). Plantemateriale ble raket sammen og fjernet fra lokaliteten for å hindre gjødslingseffekt. Ved sen slått ligger det svært godt til rette for neste års blomstring for både dragehode og andre lys- og kalkkrevende arter forbundet til denne naturtypen.

Figur 3. Lokalitet 1 før slått i 2022 (Foto: Jørgen Noreng, 2022).

Figur 4. Lokalitet 1 etter slått og før gresset ble fjernet. Høyt voksende gress som skygger ut dragehode ble slått med ryddesag (Foto: Jørgen Noreng, 2022).

Lokalitet 2

I august ble det utført slått med ryddesag påmontert trekantblad (figur 5 og 7). Plantemateriale ble raket sammen og fjernet fra lokaliteten for å hindre gjødslingseffekt (figur 6). Plantemateriale ble også i år lagt mellom lokaliteten og oppdyrket mark. Det ble fjernet en god del skudd av rosekratt som hadde kommet etter forrige skjøtsel. Det ble observert mye rotskudd og stubbeskudd av syrin, trolig grunnet nedkapping av buskene i 2019. Her er det viktig å holde syrin nede og kappe skudd hvis mulig flere ganger gjennom sesongen for å utarme rotsystemet.

Figur 5. Lokalitet 2 før slått i 2022 (Foto: Jørgen Noreng, 2022).

Figur 6. Lokalitet 1 etter slått i 2022. Høyt voksende gress og rosekratt som skygger ut dragehode ble slått med ryddesag (Foto: Jørgen Noreng, 2022).

Figur 7. Deler av lokalitet 2 etter slått i 2022 (Foto: Jørgen Noreng, 2022).

Videre arbeid

Det anbefales på det sterkeste at skjøtselen ved gården By i Brumunddal videreføres i årene som kommer for å opprettholde de gode vekstvilkåra for dragehode. Blir ikke skjøtselen opprettholdt, kan individene med dragehode på sikt forsvinne fra disse lokalitetene. Skjøtselen har vært meget effektiv og vellykket, antall dragehode har økt betydelig fra kartleggingen i 2017.

Det viktigste for å ivareta dragehode ved disse lokalitetene er å holde det lysåpent ved å redusere lauv- og krattoppslag. Det anbefales å fortsette med slått og manuell rydding enten tidlig før blomstring eller på senhøsten etter blomstring. Ved sen slått ligger det svært godt til rette for neste års blomstring for både dragehode og andre lys- og kalkkrevende arter forbundet til denne naturtypen. Det bør også gjennomføres videre bekjempelse av fremmede arter, spesielt syrin på lokalitet 2 og balsampoppel på lokalitet 1.

Det er svært viktig å opprettholde overvåkingen av antall dragehode på de to utvalgt lokalitetene for justering av type og mengde skjøtsel.

Videre kan det være meget aktuelt å gjennomføre kontrollert brenning på våren ved begge lokalitetene, enten utført av grunneier selv eller i samarbeid med brannvesenet. Det viktigste med brenning er at det gjøres på riktig tidspunkt og at det er nok plantemateriale til å ta fyr. Det er ikke sikkert det er nok plantemateriale på våren til å ta fyr etter effektiv høstslått året før, slik at brenning kan være aktuelt et år med tidligere slått. Brenning vil trolig begrense oppskudd av rosebusker, som tydelig har dominert hvert år, spesielt på lokalitet 2. Det vil også begrense rotskudd og stubbeskudd av den fremmede arten syrin.

Ifølge grunneier har begge lokalitetene vært brent med jevne mellom rom tidligere, slik at brenning kombinert med slått kan være gunstig skjøtsel. Brenning hvert 3-5 år kan være et meget effektiv skjøtselsregimet for å ivareta dragehode og andre kalkkrevende arter tilknyttet denne naturtypen.

Kilder

Henriksen S. og Hilmo O. (red.) 2015. Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge.

Larsen, B.H., Enzenberger, T., Høitomt, G., Ullring, U. 2013. *Kartlegging av dragehode i Nord-Aurdal, Vestre Slidre, Øystre Slidre og Vang kommuner i 2010-2012*. Miljøfagelig Utredning Rapport 2013-11. ISBN: 978-82-8138-641-9

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS (DNV) ble etablert som et aksjeselskap i 2008 og eies av kommunene Nordre Land og Søndre Land. DNV tilbyr en rekke miljøfaglige tjenester og har opparbeidet betydelig kompetanse innenfor naturrestaurering, skjøtsel og naturtypekartlegging. Selskapet jobber for at naturmangfoldet ivaretas og brukes på en bærekraftig måte, og formidler dette gjennom nyskapende naturveiledning. Du finner oss ved Dokkadeltaet naturreservat. Våtmarkssenteret har rullerende utstillinger og er åpent for besøkende i sommermånedene.

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS PB 135, 2882 DOKKA Tel: +47 46 80 64 23 E-mail: post@dokkadeltaet.no www.dokkadeltaet.no

